

Lucian Boia, *Istorie și mit în conștiința românească*, Editura Humanitas, București, 1997

După mai multe și valoroase lucrări, cunoscute și apreciate de specialiști - între care, *Evoluția istoriografiei române* (1976), *Mari istorici ai lumii* (1978), *Probleme de geografie istorică* (1985), *La Mythologie scientifique du communisme* (1993) etc. - Lucian Boia întreprinde o foarte originală și îndrăzneță analiză asupra discursului istoric din secolele XIX și XX, reținând "nu orice deformare sau adaptare" ale reconstituirii trecutului, "ci acele accente ale discursului istoric, care se prind cu adevărat în structurile unei mitologii naționale, dând sens, prin trecut, proiectelor prezente". Un neavizat ar putea declara la sfârșitul lecturării cărții sale: în sfârșit, aflăm, de la domnul Boia, ceea ce gândeam de mult, că, istoria nu este știință, fiindcă, cei ce scriu istoria, pun pe seama generațiilor trecute ceea ce gândesc ei despre prezent sau despre viitor.

Autorul s-a temut el însuși de o interpretare deformată a lucrării sale, și, ca urmare declară în Introducere: "Nu demolarea mitologiei istorice este scopul nostru. Ceea ce nu înseamnă că nu ne rezervăm dreptul de a semnală întreținerea artificială și chiar amplificarea în prezent a unor mituri istorice și politice, care, în ciuda patriotismului afișat al promotorilor lor, nu fac decât să ne îndepărteze de ceea ce de altfel o largă majoritate dorește sau cel puțin afirmă: modernizarea și democratizarea societății românești, competitivitatea (inclusiv în domeniul ideilor) și integrarea țării în structurile europene".

Lucrarea are șapte capitole, în care se face o detaliată analiză dintr-o multitudine de unghiuri de vedere:

1) Istorie, ideologie, mitologie, în care se analizează discursul istoric în strânsă interdependență cu: prima intrare în Europa, în veacul al XIX-lea, problemele naționalismului și al modernizării, mitul lui Mihai Viteazul în preziua făuririi statului român modern unitar, glorificarea trecutului și evoluția scrierii istoriei în epoca de tranziție de la romantism la școala critică, paradigma junimistă și rolul acesteia. Deosebit de interesantă este analiza discursului istoric în epoca de după cel de-al doilea război mondial în anii ocupației sovietice, când s-a practicat un discurs istoric total antinațional, apoi s-a trecut la o fază "a recuperării trecutului", pentru a se ajunge în final la "o exacerbare naționalistă".

2) Originile. În acest capitol se analizează, în esență, vremea nașterii și afirmării latinismului, cu toate exagerările și implicațiile sale, revanșa dacismului cu "momentul dacic al comunismului", cu sărbătorirea bimilenară a epocii lui Burebista etc. Sunt abordate și oscilațiile

istoriografice în problema influenței slavilor, definițiile controversate privitoare la națiune, ca "organism biologic sau comunitate socială"?

3) În cel de-al treilea capitol, Continuitatea, se discută modul cum au evoluat în istoriografie problemele referitoare la aria de formare a poporului și limbii române la nord sau la sud de Dunăre, imperativele ideologice și argumentele arheologice în anii comunismului etc.

4) În capitolul IV, Unitatea, Lucian Boia trece în revistă modul cum a fost abordată problematica unității, cu presupusele sale forme de manifestare de-a lungul istoriei, evidențiiind exagerările și forțările ce s-au făcut în acest domeniu, ca și dificultățile de-a defini coordonatele sufletului și mentalității românilor.

5) Românii și ceilalți constituie capitolul V, care abordează mai întâi sintagma cuprinsă în celebrul vers eminescian, "cine-~~a~~ îndrăgit străinii" ... autorul relevând "reacția unei lumi, a unei civilizații rurale, oarecum izolate" față de străini, reacție în general de toleranță, ospitalitate, de omenie, decât de respingere și ostilitate; rolul românilor ca apărători ai Occidentului; mitul francez și "contramitul german"; mitologia comunistă; repere postrevoluționare, cu observații fine, bine argumentate și problematica cuprinsă în "trei dosare sensibile: ȝiganii, maghiarii, evreii"; problema prietenilor și dușmanilor, mai mult "un joc al istoriei".

La același capitol, autorul analizează și mitul unui pretins "complot împotriva României" pentru perioada anilor 1940-1947; o anume "tentative imperială", fie prin asumarea moștenirii bizantine, fie prin mai vechiul "mileniu imperial al Daciei"; problema spinoasă ce privește "competiția drepturilor: națiuni, frontiere, minorități" - subcapitol extrem de delicat și captivant, în care autorul ajunge să demonstreze că, adunând plusurile și minusurile, românii au câștigat mai mult decât au pierdut, **românitatea** este astăzi mai puternică decât acum un secol și, în fond, chiar dacă între hotare de stat ceva mai înguste, mai omogenă decât România interbelică, cu procentul ei important de minorități. "România s-a crezut și s-a erijat, într-o vreme, a patra putere mondială", în vremea lui Ceaușescu, mediind între blocurile rivale NATO și Pactul de la Varșovia, China și URSS, cu "obiective fanteziste, precum pretenția ca, până la 1990, peste 95% din produsele românești să fie la nivelul mondial, iar restul de câteva procente peste nivelul mondial", etc.

6) În capitolul VI se abordează temele privitoare la eroi și salvatori, constituirea panteonului național, "tăierea boierilor: dosarul Ioan Vodă", invocarea lui Țepeș, mitul dinastic, "o a doua dinastie", "mitologia feminină: regina Maria", unii "salvatori interbelici", acea "mitologie legionară" și "de la Bălcescu la Gheorghe Gheorghiu-Dej" pentru a se ajunge ..."de la Burebista la Ceaușescu" cu concluzia la acest capitol că "istoria este un instrument al Puterii". Ultimul capitol le oferă cititorilor posibilitatea să înțeleagă ce se petrece **după 1989**, răspunzând la întrebările: "ruptură sau continuitate?", "întotdeauna uniți?", cu meditații asupra a ceea ce înseamnă "metodologia tăcerii", "libertatea de a spune orice" și despre "un moment care trebuie depășit: blocajul mitologic".

Așadar, încă o carte care spune mai mult decât s-a putut spune ieri sau alaltăieri!

Mihai Iacobescu